

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مادرانه‌ها

(۱)

(چهره‌ی مادر و زن در نگاه شاعران می‌نماید)

به انتخاب، تدوین و تصحیح: جعفر سید

انتشارات آشنایی

سرشناسه: سید، جعفر، ۱۳۳۶ -
عنوان: مادرانه‌ها (۱) (چهره‌ی مادر و زن در نگاه شاعران گذشته)
انتخاب، تدوین و تصحیح: جعفر سید
مشخصات نشر: تهران: آشنایی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۲۷۶ ص.
شابک: 8-4-95866-622-978
وضعیت فهرست‌نویسی: فیفا
یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.
یادداشت: نمایه.

عنوان دیگر: چهره‌ی مادر و زن در نگاه شاعران گذشته
موضوع: شعر فارسی - مجموعه‌ها

موضوع: Persian poetry - Collections
موضوع: مادران - شعر.

موضوع: Mothers - Poetry

موضوع: زنان - شعر.

موضوع: Women - Poetry

موضوع: زنان - ادبیات.

موضوع: Women in literature

رده‌بندی کنه: PIR ۴۰۳

رده‌بندی دیویی: ۸۱۰.۹۱۵۲۰۸

شماره کتابشناسی: ۵۷۹۴۰۱۰

انتشارات آشنایی

- نام کتاب: مادرانه‌ها (۱) (چهره‌ی مادر و زن در نگاه شاعران گذشته)
- انتخاب، تدوین و تصحیح: جعفر سید
- ناشر: انتشارات آشنایی
- طرح جلد: سعیده اکبریان
- نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸
- شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
- قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان
- شابک: 8-4-95866-622-978

نشانی: تهران - صندوق پستی ۳۳۹۹ - ۱۵۸۱۵ - انتشارات آشنایی

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲ ۳۷۰ ۹۲ ۸۴ - ۳۳ ۱۶ ۸۸ ۱۹

Email: ashenai_pub@yahoo.com

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست عناوین

صفحه	عنوان
۷	دیباچه، جعفر سید
۹	یاد کن از مادر، شیخ عبدالرحمن جامی
۱۱	بندد بر آستین کودک، مادر، قدسی مشهدی
۱۲	احسن الخلقین، حکیم سنایی
۱۵	افتاده به پای او، خاقانی
۱۸	سخن مادر، فرزند رکش، سعدی
۱۹	توصیف معشوقه، منصف
۲۰	حق مادر، جلالالدین مولوی
۲۱	سوگ مادر اسکندر، نظامی گنجوی
۲۳	ای مادر من، امیر خسرو دهلوی
۲۷	نگار سیمین بر، امیر معزی
۳۳	مستزاد در وصف معشوق، کمال خجندیه
۳۴	از مادری زادم که ...، اوجدی مراغه‌ای
۳۵	بر سر گهواره‌اش چون مهرگستر مادری، سلمان ساوجی
۳۹	در سایه‌ی دوکدان، خاقانی
۳۶۳	زیب زن و زیب مرد، ناصر خسرو
۴۱	آگاهی یافتن مجنون از وفات مادرش، نظامی گنجوی
۴۸	مادر گیتی، بیدل دهلوی
۴۹	پدر و مادرم از پای فتادند، ز غم، خاقانی
۵۰	سخن شتربچه با مادرش، در موضوع رضا و قناعت، سعدی
۵۱	در ستایش نور حدیقهای احمدی فاطمه اخت علی بن موسی (س)، فانی
۵۶	مادر من، پیرزن سبجه سنج، امیر خسرو دهلوی
۱۸۰	طفلی که بدآموز به مادر شده باشد، صائب تبریزی
۵۹	در سوگ مادر، شیخ فریدالدین عطار
۶۲	مادر که تو را زاد بر او نیز دعا باد، حکیم سنایی
۶۳	مادر خجسته وجود، امیر خسرو دهلوی
۶۴	بخشی از وصیت نامه‌ی اسکندر، نظامی گنجوی

- معذور داشتن زنان از دیدن جمال یوسف و زلیخا، جامی ۶۵
- کمتر از زن، عنصری ۷۰
- برای تولد دختر خود، خاقانی ۷۱
- مادری بر خاک دختر می گریست، عطار نیشابوری ۷۲
- ... که یک مادر مه و خورشید زادست، انوری ۷۳
- اشک دیده‌ی مادر، رشیدالدین وطواط ۷۴
- مادر مجنون بر بالین فرزند، امیر خسرو دهلوی ۷۹
- ، مزه‌ی شوخ، مهستی گنجوی ۸۱
- حکایت شیخ روزبهان قدس سره ...، جامی ۸۲
- ر بر مادر، مولوی ۸۳
- بی بی تیز، شبنم بهایی ۸۴
- نژاده است، ادهم در مادرش حواست، مولوی ۸۵
- حکایت مادر که فرزندش در آب افتاد، عطار نیشابوری ۸۶
- خون دل پیر زن بود به پید ابوالخیر ۸۷
- مادر از فرزند ناهموار خجسته می کشد، صائب تبریزی ۸۸
- جان را فرش مادر می توان که موای ۸۹
- در تکریم جهان خاتون، امیر معزی ۹۰
- صفت زنان مطریه‌ی هندی، امیر خسرو دهلوی ۹۲
- نه مهر مادر بر ما، نه رحمت پدر است، سلفی ۹۳
- غزل مولوی ۹۷
- احساس مادر نابینا پس از به دنیا آمدن فرزند، عطار نیشابوری ۹۸
- آنک دانست یقین مادر گل‌ها خارست، مولوی ۱۰۱
- پدر چون علم و مادر هست اعمال، شیخ محمود شبستری ۱۰۲
- طفل بی مادر، صائب تبریزی ۱۰۷
- طنز در مذمت زنان، انوری ۱۰۷
- مادرزاد عشق، امیر معزی ۱۰۸
- در صفت برخی زنان، فخرالدین اسعد گرگانی ۱۱۰
- از هوای توست دایم جان مادر اضطراب، سیف فرغانی ۱۱۱
- قید عیال، صائب تبریزی ۱۱۲
- اگر چه ز مادر من آزاد زادم، حکیم سنایی ۱۱۳
- ریشک حسنا در کار گل، منسوب به عطار نیشابوری ۱۱۶

- شیرخواران، مولوی ۱۳۱
 سخت طفلانه است سنجیدن به مردان جهان، صائب تبریزی ۱۳۲
 مکن در دختری خود را بداختر، سلمان ساوجی ۱۳۳
 ستایش دختر، فخرالدین اسعد گرگانی ۱۳۷
 حکایت آن طفل که با مادر به بازار آمد و گم شد، عطار نیشابوری ۱۳۸
 ماه و آفتابی در زمین، سعدی ۱۴۰
 مناجات شیرین در شب فراق، امیرخسرو دهلوی ۱۴۱
 تا بگریست طفل گهواره، مولوی ۱۴۵
 و خدای از مهر در پستان مادر شیر می گردد، صائب تبریزی ۱۴۶
 مادر اگر چه تنگ هم، محبت است، مولوی ۱۴۷
 پرده برداشتن از بزمی لیلی، و ...، امیرخسرو دهلوی ۱۴۸
 قصه‌ی عاشق سدید اختر رسا بر جوان مسلمان و ...، جامی ۱۵۳
 دامن مادر، بیدل دهلوی ۱۵۸
 معشوقکان بی وفا، حکیم سناری ۱۵۹
 آسوده کسی که خود نژاد از مادر، عمر خیام ۱۶۰
 نور چشم مادر، اوحدی مراغه‌ای ۱۶۱
 جهان و فرزندان، رودکی ۱۶۲
 شوربای خویش شیر مادرست، صائب تبریزی ۱۶۳
 زنان چون درختند، اسدی توسی ۱۶۴
 مقدم چون پدر تالی چو مادر، شیخ محمود شبستری ۱۶۵
 غزل، امیرخسرو دهلوی ۱۶۶
 رباعی، ارزقی هروی ۱۶۶
 چو مادر هست شیر دایه بگذار، عطار نیشابوری ۱۶۷
 کامل شود چو مرد در آمد به راه عشق، سیف فرغانی ۱۶۸
 حلال چون شیر مادر، امیرخسرو دهلوی ۱۷۰
 وصیت و نامه‌ی اسکندر به مادر، عبدالرحمن جامی ۱۷۱
 کاغذ نوشتن مادر اسکندر به وی عبدالرحمن جامی ۱۷۲
 دامن مادر، صائب تبریزی ۱۷۴
 به نزد مادر اندر گاهواره، شیخ محمود شبستری ۱۷۵
 اول سخنم نام تو اندر دهن آید، رودکی ۱۷۸
 هر که از مادر زاد، حکیم خیام ۱۷۸

- ۱۷۹..... طفل بدخو هر قدر خون در دل مادر کند، صائب تبریزی
- ۱۸۰..... حکایت زن صالحه که شوهرش به سفر رفته بود، عطار نیشابوری
- ۱۸۰..... بدان حق پدر با حق مادر، شیخ محمود شبستری
- ۲۰۸..... میان بحر بلا در کنار مادر باش، صائب تبریزی
- ۲۰۹..... در توصیف معشوق، سیف فرغانی
- ۲۱۰..... بخشی از چامه‌ی بابا طاهر
- ۲۱۱..... مادر خو، حکیم سنایی
- ۲۱۲..... سر از شیرهای جان‌ها کند مادر غذای او، صائب تبریزی
- ۲۱۴..... خن شوهر می‌گشدد از کاسه‌ی سر چون عمار، سلمان ساوجی
- ۲۱۹..... چو کودک در کنار مادر، صائب تبریزی
- ۲۲۱..... کرد هر مادری همی گریان، حکیم سنایی
- ۲۲۲..... دل به مهر زمان نه بدست، انوری
- ۲۲۳..... راز گفتن جمشید با پدر و در، سلمان ساوجی
- ۲۲۹..... اجازه‌ی سفر خواست از جمشید، سلمان ساوجی
- ۲۳۳..... به ناخن چهره بر می‌کند مادر، سلمان ساوجی
- ۲۳۶..... در بند افتادن خورشید به دستور مادر، درش سلمان ساوجی
- ۲۴۱..... حکایت طفلی که مادرش زمینگیر به و ماهیگیری می‌کرد، عطار
- ۲۴۳..... گویا دایه‌ام از بهر غمت می‌پرود، خواجوی کرمانی
- ۲۴۴..... تو مادر مرده را شیون می‌آموز، نظامی گنجی
- ۲۶۲..... حکایت شیخ خرقة پوش که عاشق دختر سگ شد، عطار نیشابوری
- ۲۶۳..... درشتی با مادر، سعدی
- ۲۶۳..... مادر باقی و پسر رفتنی، ناصر خسرو
- ۲۶۷..... مادر روزگار، خواجوی کرمانی
- ۲۶۸..... در صفت چنگ (تشبیه دختری در کنار مادر) عطار نیشابوری
- ۲۶۹..... تا دوستی مادر، بر قابله اندازم، اوحدی مراغه‌ای
- ۲۷۰..... تو را مادر مگر خورشیدگر بود، رضی‌الدین آرتیمانی
- ۲۷۱..... سفارش مادر به کودک، مولوی
- ۲۷۱..... کم ز زن، سعدی
- ۲۷۲..... گفت و گوی دایه با ویس، فخرالدین اسعد گرگانی
- ۲۷۳..... فهرست اعلام

دیباچه

مقام مادر در همه‌ی فرهنگ‌ها، اقوام، ادیان و ملل مختلف مورد احترام بوده و هست. نکوداشت شأن و منزلت مادر و به طور کلی زن یا دختر در تمام جوامع جهانی ستودنی و حق شناسی از آنان انکارناپذیر است. خداوند حکیم با آفرینش زن و مرد، دو جنس متفاوت به لحاظ ظاهر جسمانی، آنان را مکمل هم قرار داده و برای هرکدام ویژگی و توانایی خاص را آفریده است و هر یک قادر نیست کار دیگری را به انجام برساند و بهتر از او قادر به انجامش باشد. البته برخی امور هم هست که انجامش به نسبت ربط ندارد و زن و مرد مشترکاً قادر به انجام آنند.

افراط و تفریط در تعیین جایگاه زن و مرد در خرده فرهنگ‌ها و تلقی سلیقه‌ای برخی در جامعه همچون نگاه مردسالارانه یا دیدگاه‌های فمینیستی و زن سالار، موجب اختلاف رداشت اعتبار آنان می‌شود. هرگز نباید به دلیل تکریم مادر، پدر را نکوهش کرد و یا برای قدرشناسی از پدر، مادر را مورد شائبه قرار داد. در امور اجرایی هم نباید با جامعه‌ی زنان، شعاری برخورد نمود. از جمله دیدهایم چه بسا زنان شاعر فرهیخته و اصیل که به دلیل احساسات پاک، گاه ابزار تبلیغاتی اهالی سیاست شده‌اند و بنا به اراده‌ی برخی جناح‌های سیاسی در عرصه‌ی نمایندگی مجلس یا شورای شهر وارد شدند و جنبایشان رنگ باخته و دچار سرخوردگی شده‌اند. در حالی که یک نویسنده و شاعر متعهد اگر قدر خود را بدانند، بی آنکه نماینده‌ی مجلس یا عضو شورا باشد، نماینده‌ی جامعه‌ی بشری است. و یا دیدهایم وزیری بی‌توجه به توانایی فرد صرفاً به دلیل جنبه‌ی تبلیغی، اراده کرده معاون زن انتخاب نماید. اگر انتخاب اصلح باشد، منعی نیست اما گاه می‌بینیم حضور آن زن صوری است و نقش تعیین کننده ندارد و دستور پذیر می‌شود. آنچه استاد از لش بفرماید، آن می‌گوید. این شیوه نه تنها کمک به مقام و جایگاه زن نیست، بلکه ممکن است ظلم به آنان باشد.

موضوع دیگری که هر از چندگاه با جریان سازی و هدفمند، اغلب از سوی رسانه‌های فارسی زبان خارجی و شبکه‌های مجازی داخلی مطرح می‌شود، موضوع حقوق زنان است، هیچ کس بهتر از خود اشخاص نمی‌توانند شأن و قدر خود را حفظ کنند و برای دفاع از حقوق قانونی خود نباید دست آموز مغرضانی باشند که سایه‌وار پشت سرشان قرار می‌گیرند.

اگر زنان را اعتباری والا بایسته است، ابتدا باید خود قدرشناس و عاقل^۱ منزلت خود باشند. امام خمینی در حق مادران چنین فرمود:

«تجسم عطوفت و رحمت در دیدگان نورانی مادر، بارقه‌ی رحمت و عذوفت رب العالمین است. تجسم عطوفت و رحمت در دیدگان نورانی مادر، ارقه‌ی رحمت و عطوفت رب العالمین است. خداوند تبارک و تعالی قلب مبارک مادران را با نور رحمت ربوبیت خود آمیخته آن گونه که وصف آن را کسی نتوان کرد و به شناخت کسی جز مادران درنیاید»^۲ و در روز زن فرمودند: «ردام زن است که مرد به معراج می‌رود.»

طبعاً تربیت دختران و فرزندان خانواده از کودکی بیشتر به عهده‌ی مادران است و آثار روحی و روانی آن به جامعه منتقل می‌شود.

پس از مرگ مادر بلند اندیشه، حکیم و پرهیزگارم، سال‌ها در تدارک و تنسیق آثار ارزشمند شاعران گذشته و معاصر در حق مادران بودم و اخیراً توفیق یافتم تا این مجموعه را در دو جلد تنظیم و تکمیل و جمع کنم. جلد نخست در بردارنده‌ی اشعار ناب شاعران گذشته تا دوره‌ی مشروطیت است که احساسات پاک خود را در وصف مادر یا زن، بیان کرده‌اند. امید است مقبول طبع اصحاب نکته‌ی ادب و دوستداران شعر و قدرشناسان مادران، زنان و دختران واقع‌شده.

جعفر سید

تیر ماه ۱۳۹۸